

موسیقی در چکوسلواکی

حوادث اخیر چکوسلواکی، این مناسبت را پیش آورده که کمی درباره موسیقی این سرزمین و نیز موسیقیدانان آن بقلم آوریم. موسیقی بطور اصولی در زندگی مردم چکوسلواکی اهمیتی فراوان دارد. دقت و تعمق در تاریخ سرزمین چک نشان دهنده آنست که این سرزمین در گذشته‌ای نه چندان دور یکی از مراکز موسیقی اروپا بوده است. و حتی گذشته‌ی دورتر آن از این نظرشایان توجه است. در رمزه آثار پرتوان موسیقی چک در قرون وسطی، میتوان از آوازهای مذهبی (Cantiques Populaires) نام برد که قطعه‌ی «آواز سن ونسلاس» (Chant saint wenceslas) از همه مشهورتر است. در این باب هم چنین باید از آوازهای کلیسایی‌ای که در قرن پانزدهم بهنگام درگیری جنگ‌های محلی در این دیار رواج یافته است، یاد کرد. موسیقی دوره‌ی «باروک» و قرن هیجدهم در چکوسلواکی درخششی فراوان دارد. «لامورای» از فرآورده‌های این زمان است.

بسیاری از موسیقیدانان چک که کشور خود را مناسب برای کار نیافتند به سرزمین‌های دیگر مهاجرت کردند. از آن جمله میتوان از «استامیز»، Stamiz، «ریختر»، Richter—و «دوسک»، Dussek نام برد که به آلمان رفتند، و از «کوزلوش»، Kozeluch که به اتریش، و «رایش» Reicha که به فرانسه سفر کردند. مهاجرت‌های مزبور رفته رفته در قرن نوزدهم به مردم چک هشدار داد تا بیشتر به موسیقی و موسیقیدانان خود اعتناورزند و از آثاری که متکی بر هنر بومی

آنها و ملهم از زندگی آنها است بیشتر حمایت و استقبال کنند .

« بدریخ اسمتانا » شاید از نام آورترین آهنگسازان قرن نوزدهم چکوسلواکی باشد . معروفترین اثر « اسمتانا » منظومه سنفو نیک « سرزمین پدری من » (Ma vlast) نام دارد که از شش بخش تشکیل شده و بخش دوم آن « ملداو » (Vltava) Meldau) بیش از دیگر بخشها شهرت یافته است .

پس از اسمتانا ، نام آوران موسیقی چک عبارتند از « فی بیش » (Fibich) و « دورزاک » که سنفونیهای ساختهی دومی امروز شهرت جهانی یافته است . رهبری رهبران بزرگ و پر قدرت چک نظیر « کارل آنچرل » (K. Ancerl) ، نویمان (Neumann) و « کوبلیک » (Kubelik) در ایجاد شهرت برای آهنگسازان مزبور و نیز بطور کلی در باز شناساندن موسیقی احیاء شدهی چک نقشی اساسی داشته است .

در اوائل قرن بیستم ، جلوسلواکی آفرینندهی بزرگ دیگری را به جهان موسیقی هدیه کرد . آهنگسازی که زبانی گویا و عمیق داشت و الهامات عامیانهی آثارش ، انسان را بیاد « بارتوک » ، آفرینندهی خلاق مجارستان میاندازد . او « لئوس یاناچک » (Leos Jnacek) نام داشت .

در زمرهی « نئوکلاسیک » ها باید از « بوهوسلاو مارتینو » (Bohuslav) (Martinu - نام برد که آثارش تأثیری شگرف و خاص در شنوندگان پدید میآورد

در فاصلهی میان دو جنگ تمایلات جدید « رمانتیک » در چکوسلواکی اشاعه یافت . آهنگسازانی که بدین تمایل گرائیده شدند عبارتند از : « یوزف سوک » (J. Suk) « نووکا » (Novka) « فورستر » (Foerster) و « استرچیل » (Ostrcil) . در اینجا بخصوص باید از موسیقیدانی چون « الویس هبا » (Alojs haba) یاد کرد که بخصوص بخاطر بکارگیری فواصل « ربع پرده » از طریق سازهای مخصوص ، شهرت جهانی دارد . وی دارای آثار گونه گون اپرایی ، موسیقی مجلسی و آوازهایی برای گیتار و آواز و قطعاتی برای پیانوی معمولی و پیانوی دارای فواصل ربع پرده ، میباشد .

آثار موسیقی این دوران چکوسلواکی آمیخته به برخی از « ایده نولوژی » ها نیز بود . این آمیختگی زمانی کمتر و زمانی دیگر بیشتر احساس میشد . و این خود میتواند بازگوکننده عکس العملهای مردم در برابر حوادث سیاسی باشد . (و میدانیم که مهمترین حادثهی سیاسی این کشور در آن زمان تهاجم قوای نازی

واشغال سرزمین چک بوسیله‌ی آنها بود).

فی‌المثل میتوان از «دوبراوا» (Dubrava) نام برد که سنفونی دوم خود را درباره‌ی شهر «استالین‌گراد» ساخت. «یه رمه» (Jeremais) آهنگساز همین زمان در یکی از آثار خود نقل قولی از قهرمان اثری از اسمتانا آورده است که: «من باتمام نیرو به آزادی خودفکرمی‌کنم». در همان اثر برخی از آوازهای آلمانی بشکلی مسخره‌آمیز بازگوشده است.

*

آهنگسازان چکوسلواکی بطور کلی خود را کمتر از آهنگسازان دیگر از مردم جدا احساس میکنند. زیرا نیاز به بیان برخوردهای روزانه با زندگی از خصوصیات موسیقی این دیار است.

در سالهای بعد از ۱۹۵۰ مجادلات استتیک‌خاصی میان گروه پیشتازان و موسیقیدانان قدیمی‌تر پیش آمد.

مجادلات مزبور و نتایج حاصله از آن رنگ و بوی تازه‌ای به موسیقی چک دمیده است.

در زمره‌ی موسیقیدانان امروزی چکوسلواکی میتوان از Kupkovic ، Zeljenk ، Pololanik ، Kolman و غیره نام برد که شهرتی بین‌المللی دارند و نامشان در فستیوال‌های جهانی میدرخشد. نامبردگان امروز علاوه بر ترتیب کنسرت‌های متعدد، به مطالعات موسیقی‌شناسی نیز اشتغال دارند و در پرورش هر چه بیشتر موسیقی و موسیقیدان‌کوشا هستند.

از مدتها پیش ارکستر فیلارمونیک چکوسلواکی در اروپا آوازه و شهرتی یافته است. و همین‌گونه است وضع بسیاری از گروه‌های موسیقی دیگر نظیر برخی از ارکسترهای مجلسی آن دیار. همه ساله یک فستیوال بین‌المللی موسیقی نیز در شهر «پراگ» برگزار میگردد.

ترجمه و تنظیم نسرین خوشنام